

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte onsdag den 10. januar 1951 kl. 13.30.

Møtet ble ledet av formannen, Finn Moe.

Samtlige komiteens medlemmer var til stede.

Dessuten møtte: Statsminister Gerhardsen, utenriksminister Lange, forsvarsminister Hauge, utenriksråd Skylstad og ekspedisjonssjef Anker.

Formannen: Jeg skal få lov å ønske komiteens medlemmer og Regjeringens medlemmer og embedsmenn godt nytt år og vel møtt til videre arbeid, og jeg håper at vi får like godt samarbeid i det året som kommer som i det som gikk.

Hambro: Nasjonalt eller internasjonalt?

Formannen: Foreløpig innskrenker jeg meg til det nasjonale, men jeg kan jo føye til at jeg håper vi også får et godt internasjonalt samarbeid.

Jeg vil gjerne få lov til særskilt å ønske utenriksministeren velkommen og ønske ham god bedring - han har jo ikke vært helt bra.

Som medlemmene vil forstå, er dette møte sammenkalt for å behandle den situasjon som vi står overfor og som vel enklest kan oppsummeres slik: Hva skal F.N. gjøre videre i konflikten om Korea og i forholdet overfor China? Som man vil ha sett av avisene, foreligger der et amerikansk forslag som det også er kommet en henvendelse om til den norske regjering, og utenriksministeren vil redegjøre for det som foreligger i saken.

Utenriksminister Lange: Før jeg kommer inn på det amerikanske memorandum som har foranlediget dette møte, vil jeg gjerne kort skissere utviklingen av Korea-spørsmålet gjennom den siste måned. Som komiteen vil huske, endte behandlingen av Korea-spørsmålet i Sikkerhetsrådet med at Sovjetsamveldet nedla veto mot det resolusjonsforslag som var blitt lagt fram av Cuba, Ecuador, Frankrike, Norge, Storbritannia og Amerikas Forente Stater. Stemmetallet var 9 mot 1, idet India overhodet ikke deltok i avstemningen. Resolusjonsforslaget gikk som kjent ut på å henstille at de kinesiske kommuniststyrker, som de ble kalt, trakk seg tilbake fra Korea. Forslaget inneholdt videre en garanti for at de Forente Nasjoners styrker ville trekke seg ut av Korea så snart deres oppgave var utført, og det forsikret China om at dets interesser i det nordlige Korea ville bli respektert. Det var den 30. november Sikkerhetsrådet avsluttet behandlingen av Korea-spørsmålet. Allerede 4. desember sendte de 6 delegasjoner som hadde stått bak det forkastede resolusjonsforslag et telegram til generalsekretæren med anmodning om å sette Korea-spørsmålet på dagsordenen som en viktig hastesak under benevnelsen «Intervensjon i Korea av den kinesiske folkerepublikks sentrale folkeregjering.»

Dagen etter sendte de samme seks delegasjoner generalsekretæren et forklarende memorandum som innledet med å peke på at de vepnede styrker tilhørende den kinesiske folkerepublikks sentrale folkeregjering foretok militære operasjoner mot de Forente Nasjoners styrker i Korea. Allerede dette var et skritt videre i forhold til det forslag som var blitt lagt fram i Sikkerhetsrådet og som bare talte om vepnede kommunistiske styrker. Memorandumet inneholdt forøvrig bare en kort gjengivelse av sakens skjebne i Sikkerhetsrådet, og konkluderte med at Generalforsamlingen nå måtte vedta passende anbefalinger. En henvisning til Generalforsamlingens resolusjon om felles tiltak for fred - Uniting for Peace - var blitt strøket på forhånd etter henstilling fra den norske og franske delegasjon. Den 5. desember vedtok Generalkomiteen å anbefale at saken ble satt på Generalforsamlingens dagsorden, og dagen etter vedtok Generalforsamlingen å sette saken på dagsordenen og henvise den til behandling i den politiske komite. Stemmetallet var 51 mot 5, mens Afghanistan, Burma, India og Indonesia avholdt seg fra å stemme. Første komite - den politiske komite - begynte behandlingen av saken 7. desember etter først med 50 mot 5 stemmer, mens 4 avholdt seg fra å stemme, å ha gitt den prioritet foran Sovjetsamveldets klage over De Forente Staters aggresjon mot China.

Det ble allerede fra første dag vist stor tilbakeholdenhet i komiteen fra de fleste delegasjoners side, til tross for at de 6 delegasjoner som hadde stått bak resolusjonsforslaget i Sikkerhetsrådet, allerede 6. desember hadde latt offentliggjøre et omarbeidet resolusjonsforslag. Dette forslag var bare en ajourføring av det forslag som hadde lidt nederlag i Sikkerhetsrådet. Hovedforskjellen var at forslaget uttrykkelig pekte på at det var den kinesiske folkerepublikks tropper som foretok de militære operasjoner mot de Forente Nasjoners styrker, mens resolusjonen i Sikkerhetsrådet bare hadde omtalt vepnede kommunistiske kinesiske styrker. Grunnlaget for at det ble fastslått at det dreiet seg om regulære regjeringstropper, var en innberetning fra F.N.s Koreakommisjon og fra F.N.s overkommando, som sa at det ikke dreiet seg om frivillige, men om helt regulære styrker.

Alt da resolusjonsforslaget ble fremsatt, var det fullstendig distansert av de aktuelle begivenheter, og dets utilstrekkelighet ble stadig mere åpenbar. På den ene side unnlot det å betegne China som angriper, mens det på den annen side var helt urealistisk å håpe på at henstillingen om å trekke troppene tilbake ville bli fulgt av den kinesiske regjering. De kinesiske tropper stod jo midt oppe i en seirrik offensiv.

I denne situasjon var det en del asiatiske stater med tilslutning av Egypt som tok initiativet og rettet en direkte henstilling til den kinesiske folkerepublikks regjering om at den måtte gi en erklæring om at den aktet å la sine tropper stoppe ved den 38. breddegrad. Det hadde vært hensikten å følge opp under denne aksjon ved å fremsette et resolusjonsforslag i den politiske komite som skulle inneholde to hovedpunkter. For det første skulle det tas skritt til å få istand en våpenhvile, og for det annet skulle det innkalles en konferanse av de interesserte stater som skulle drøfte de utestående problemer i det Fjerne Østen. Fra amerikansk side motsatte man seg imidlertid dette forslag, idet den amerikanske delegasjon underhånden gjorde gjeldende at Amerika ikke ville kunne drøfte det Fjerne Østens problemer før en våpenhvile effektivt var satt i verk. Resultatet ble derfor at det planlagte

resolusjonsforslag ble delt opp i to resolusjoner. Det ene forslag ble fremsatt av en rekke asiatiske land med tilslutning av Egypt, tilsammen 13 land. Dette forslag - trettenmaktsforslaget - innledet med å peke på den alvorlige situasjon i det Fjerne Østen og fortsatte med å uttale at man øyeblikkelig måtte ta skritt for å hindre konflikten i Korea fra å spre seg til andre områder og stanse kampene i Korea selv. *Deretter* måtte det tas videre skritt for å oppnå en fredelig løsning av eksisterende problemer i samsvar med Paktens formål og prinsipper. Forslaget konkluderte med å be Generalforsamlingens president om å nedsette et utvalg på tre personer hvoriblant ham selv, som skulle fastslå på hvilket grunnlag man kunne få i stand en tilfredsstillende våpenhvile i Korea. Utvalget skulle legge fram anbefalinger så snart som mulig.

Det annet forslag ble lagt fram av de samme land med unntagelse av Filippinene, som ikke fant å kunne være med. Dette forslag - det såkalte tolvmaktsforslag - innledet med å si at situasjonen i det Fjerne Østen var slik at en fortsettelse ville kunne sette opprettholdelsen av verdens fred og sikkerhet i fare. Det konkluderte med å anbefale at representantene for en del ikke navngitte regjeringer skulle komme sammen så snart som mulig og legge fram anbefalinger for en fredelig løsning av de eksisterende problemer i samsvar med de Forente Nasjoners formål og prinsipper.

Begge disse forslag ble lagt fram 12. desember. Men allerede 9. desember hadde Sovjetsamveldets delegasjon lagt fram et resolusjonsforslag som henledet oppmerksomheten på den alvorlige fare for freden og sikkerheten som lå i at amerikanske tropper sammen med andre staters tropper fortsatt intervenerte i Korea. Sovjetsamveldet foreslo at alle fremmede tropper straks skulle trekkes tilbake fra Korea og at løsningen av Korea-spørsmålet skulle overlates til det koreanske folk selv. Den sovjetrussiske representant bekreftet på direkte forespørsel at tilbaketrekningen også skulle omfatte de såkalte frivillige kinesiske styrker, da begrunnelsen for deres nærvær bortfalt hvis de Forente Nasjoners styrker ble trukket ut av Korea.

Den norske representant i komiteen, ambassadør Sunde, ga i et innlegg sin tilslutning til trettenmaktsforslaget.

Den politiske komite vedtok 13. desember trettenmaktsforslaget om å nedsette et tremannsutvalg som skulle fastslå grunnlaget for en våpenhvile. Stemmetallet var 51 mot 5, mens 1 delegasjon avholdt seg fra å stemme. Generalforsamlingen vedtok dagen etter komiteens innstilling med 62 mot 5 stemmer. China avholdt seg fra å stemme, på samme måte som i komiteen.

Allerede 18. desember kunne tremannsutvalget gi den politiske komite en foreløpig orientering om sitt arbeid. Gruppen hadde straks tatt kontakt med de Forente Nasjoners felleskommando og var blitt gjort kjent med dennes syn på spørsmålet om en våpenhvile. Hovedpunktene i felleskommandoens vilkår var at våpenhvilen skulle omfatte hele Korea, og at der skulle opprettes en demilitarisert sone langs den 38. breddegrad. En F.N-kommisjon skulle overvåke våpenhvilen. Det skulle ikke være tillatt å trekke til seg forsterkninger og krigsfanger skulle utveksles mann for mann.

Våpenhvilegruppen var imidlertid ikke kommet i kontakt med den kinesiske kommunistdelegasjon, til tross for at den hadde skrevet til den kinesiske folkeregjerings representant i Lake Success, som imidlertid kort etter vendte tilbake til China. Gruppen hadde også telegrafert til den kinesiske utenriksminister i Peking, og hadde tilbudt seg å reise til Peking for å forhandle om våpenhvilen. Noe svar var på dette tidspunkt ennå ikke mottatt. Etter forslag fra Sverige besluttet komiteen å utsette sitt videre arbeid - også med andre saker - inntil tremannsutvalget var i stand til å gi nærmere opplysninger om utsiktene til å oppnå en våpenhvile.

Den politiske komite kom sammen påny 3. januar for å høre det endelige resultat av tremannsutvalgets bestrebelser. Den rapport som ble lagt fram, ga først et referat av de skritt utvalget hadde tatt for å oppfylle sitt mandat. Som bilag til rapporten ble gjengitt en lang meddelelse fra den kinesiske utenriksminister som også gjenga de kinesiske vilkår for forhandlinger om en fredelig løsning av Koreaspørsmålet. For det første måtte alle fremmede tropper trekkes ut av Korea. De amerikanske styrker måtte trekkes vekk fra Formosa og representanter for den kinesiske folkerepublikk måtte få sete i de Forente Nasjoner.

Tremannsutvalgets rapport inneholdt ingen kommentarer og heller ingen konklusjoner om hva som ytterligere burde foretas. Utvalget slo dog fast at den ikke hadde vært i stand til å fortsette drøftelsene om en tilfredsstillende våpenhvileordning. På det nåværende tidspunkt kunne den derfor ikke legge fram noen anbefaling. Denne uttrykksmåten ga en antydning om at utvalget ikke nødvendigvis mente at det siste ord var sagt i og med rapporten. Den norske representant ambassadør Sunde rettet derfor et spørsmål til våpenhvileutvalget om det under sitt arbeid hadde overveid problemet om hvilke prinsipper som burde legges til grunn for mulige forhandlinger etter at den påtenkte våpenhvile var etablert. Til dette ble det svart at utvalget hadde overveid dette spørsmål og at den, hvis den fikk litt tid på seg, gjerne ville gjøre Første komite kjent med disse overveielser. På grunnlag av denne replikkveksel foreslo den britiske representant at Første komite skulle utsette debatten i 48 timer for å gi tremannsutvalget tid til å utarbeide en redegjørelse. Dette ble vedtatt, og komitemøtet ble deretter utsatt til fredag 5. januar. Redegjørelsen var imidlertid ikke ferdig 5. januar, og heller ikke til komiteens neste møte mandag 8. januar. De videre forhandlinger ble derfor utsatt til torsdag 11. januar, altså imorgen.

Jeg har hittil utelukkende referert forslag og uttalelser som er fremkommet i åpne møter. De opplysninger jeg nå gir, gjelder utviklingen bak kulissene i de siste 10 dager og er strengt fortrolige.

I en melding fra den faste delegasjon i New York i de siste dager av desember het det seg at tolvmaktsresolusjonsforslagets forslagsstillere - det vil altså si gruppen av arabiske og asiatiske land minus Filippinene - hadde gitt den indiske og den egyptiske representant i oppdrag å utføre forhandlinger med Vestmaktene

om den videre fremgangsmåte. De hadde meddelt amerikanerne at tolvmaktsgruppen fortrinsvis ønsket å fremme sitt tidligere forslag med et tillegg om at våpenhvile måtte etableres før forhandlingene ble opptatt. Det tidligere forslag var altså dette om forhandlinger om *alle* utestående problemer i Østen. - Amerikanerne hadde da svart at de var stemt for å gjennomføre seksmaktsresolusjonen i Sikkerhetsrådet med de foretatte endringer, men hadde ikke avvist gruppens forslag. En kombinasjon av de to forslag var også drøftet. Amerikanerne hadde lovet svar senest 30. desember.

Den 3. januar hadde så seksmaktsgruppen, hvor Norge også er med, altså de 6 som fremsatte forslaget først i Sikkerhetsrådet og siden i Generalforsamlingen - et møte hvor man bl.a. drøftet et utkast til tillegg til tremannsutvalgets rapport utformet av den indiske representant. Det var formet som en konklusjon på tremannsutvalgets refererende rapport. Etter forslaget skulle den søkte våpenhvile utnyttes til forhandlinger om alle spørsmål i det Fjerne Østen. Alle fremmede tropper skulle gradvis trekkes ut og et interimsstyre opprettes under F.N.s auspisier. Til å overvåke interimsstyrets opprettelse og avvikling forutsattes oppnevnt en kommisjon som bl.a. skulle bestå av Storbritannia, De Forente Stater, Sovjetsamveldet og Pekingregjeringen. De foreslåtte bredere forhandlinger skulle også innledes av denne kommisjon. Det var tanken at denne konklusjon skulle tas inn i en resolusjon og sendes Peking med anmodning om snarlig svar.

Det ble under møtet gitt uttrykk for at det antagelig ville være vanskelig å få tolvmaktsgruppens delegasjoner og andre til å stemme for den resolusjon som ble antydnet fra amerikansk side og som jeg straks skal komme tilbake til, før man hadde gjort et siste forsøk på å oppnå en fredelig løsning i samsvar med tremannsutvalgets idé og dette eventuelt var blitt avvist av Peking.

Den amerikanske charge d'affaires avleverte 4. januar i Utenriksdepartementet et hemmelig memorandum som jeg skal lese opp i norsk oversettelse. Det har i pressen stått litt forskjellige opplysninger om tidspunktet for avleveringen, men det ble avlevert ikke bare her, men til praktisk talt alle andre medlemsland i de Forente Nasjoner som hittil har vært med på Koreavedtaket, den 4. januar. Det lyder slik:

«Slik situasjonen har utviklet seg i Korea, har de Forente Stater en sterk følelse av at hvis den frie verden skal kunne opprettholde sin solidaritet og styrke sin beslutning om å bevare sin frihet, kan den situasjon vi nå står overfor ikke aksepteres uten en demonstrasjon av en felles vilje til å motstå aggresjon. Hvis man skulle ignorere Peking-kinesernes handlinger, ville det i virkeligheten bety at aggresjon i stor målestokk kan lykkes uten straff og at hvert enkelt medlemsland i de Forente Nasjoner ville stå alene. Samtidig må man realistisk erkjenne den nakne kjensgjerning at det ville være ytterst uklokt for de frie folk å slå inn på en linje som krever fiendtligheter i stor målestokk mot de store landarmeer som står under Peking-styrets kontroll, mens man lar den ledende makt for den kommunistiske aksjon urørt. De frie folks aksjonslinje må ta sikte på

1. en umiskjennelig demonstrasjon overfor Peking-styret og det kinesiske folk av den frie verdens samstemte mening om deres handlinger,
2. å begrense eller redusere Peking-styrets militære potensial for en fortsettelse av fiendtlighetene i Korea,
3. å styrke og forene alle frie folks vilje og moral (spirit) for å styrke forsvaret mot kommunistisk aggresjon annensteds,
4. en klar manifestasjon av at verken de Forente Stater eller de Forente Nasjoner har imperialistiske hensikter i Asia og at vi fortsatt ønsker en fredelig løsning av Korea-situasjonen, hvilket betyr at døren står åpen for forhandlinger.

Det er den amerikanske regjerings mening at disse mål ikke kan nåes uten gjennom en FN-erklæring som stempler Peking-regimet som angriperen og ved at de Forente Nasjoners styrker i Korea fortsetter sine bestrebelser på å slå angrepet tilbake. Det er vårt syn at de Forente Nasjoner straks bør overveie hvilke tiltak medlemsstatene kan treffe individuelt og kollektivt for å bidra til å svekke de kinesiske kommunisters vilje til å fortsette sin aggresjon og for å gjøre det klart for dem at Koreaangrepet i lengden vil skade det kinesiske folks interesser.

I erkjennelse av de forskjellige problemer som denne aksjonslinje vil stille de forskjellige medlemmer av de Forente Nasjoner overfor, foreslår de Forente Stater ikke en resolusjon som i første omgang uttrykkelig sier hvilke sanksjoner som skal settes i verk. Det er antagelig å foretrekke at man får en enkel generalforsamlingsbeslutning som tar til underretning den opplagte aggresjon som foreligger, som erklærer Peking-regimet som angriper og henstiller til alle stater og myndigheter å sette i verk kollektive tiltak for å fremme resolusjonens formål og ber om råd fra den komite for kollektive tiltak som ble opprettet ved resolusjonen om fellesskap for fred, om de kollektive tiltak som bør treffes. Resolusjonen bør også ha en bestemmelse om at Entezam-gruppen eller et annet organ skal stå til rådighet for megling og forsoningsbestrebelser.

De mulige tiltak som komiteen for kollektive tiltak kunne overveie, ville bl.a. være avbrytelse av den diplomatiske forbindelse med Peking, embargo på eksport og skipstransport, frysning av tilgodehavender osv. Hvis det skulle vise seg tilrådelig, kunne man søke å få vedtatt en ny resolusjon av Generalforsamlingen som uttrykkelig anbefaler bestemte tiltak for medlemsstatene.»

Det var altså det amerikanske memorandum som ble overlevert her den 4. januar.

Utenriksdepartementet har foreløpig svart den amerikanske chargé d'affaires at den norske regjering ennå ikke har kunnet ta standpunkt til de spørsmål som det amerikanske memorandum reiser. Da det samme memorandum i følge opplysninger fra New York har vært sendt til alle vennligsinnete regjeringer, har Utenriksdepartementet latt forespørre i London, Paris, Stockholm, København,

Brussel og Haag hvorledes de respektive regjeringer ser på saken. Vi har hittil bare fått svar fra enkelte av disse hovedsteder. Det er tydelig at man annetsteds som her overveier sin reaksjon meget omhyggelig før man vil gi den til kjenne i det hele tatt. Reaksjonen fra London er også for så vidt preliminær. Den kom i en melding som lyder slik:

«Foreign Office har mottatt det samme memorandum datert 4. januar. Det vil av følgende grunner ikke bli gitt hurtig formelt britisk svar på dette memorandum:

1. Den flytende militære situasjon i Korea.
2. Hele det øst-asiatiske problem behandles på den førsteministerkonferanse som pågår, og en må avvente resultatet som først foreligger om en uke.» Dette var den 5. januar.

«Forøvrig er det den britiske regjeringens mening at enhver aksjon mot China på det nåværende tidspunkt vil skade iverksetterne mer enn Kina. For 3-4 dager siden ble det fra britisk side sagt amerikanerne at hvis det er nødvendig å gå til aksjon nå, måtte en slik aksjon begrenses til Korea. Det er nå sagt at den britiske regjering er imot enhver aksjon i påvente av resultatet av førsteministerkonferansen.»

Det ble videre fortalt ambassadør Prebensen at den britiske regjering nå er imot overhodet å erklære Peking for angriper, dette av hensyn til de formelle konsekvenser i henhold til FN-pakten. Det må vel heller være i henhold til forslaget om felles aksjon for freden. -

«Den militære situasjon i Korea ansees å være bedre enn hva pressen sier. Foreign Office hevder at meldingen fra en militær korrespondent i Times 4. januar er overlagt pessimistisk etter inspirasjon fra Tokio. En mener at Mac Arthur nå ønsker en mørk fremstilling for å mislede fienden. Det regnes med at noe mere enn bare et brohode kan holdes i Korea, og Washington har opplyst at det er gitt ordre til troppene om å holde stand. Det hevdes at en slik ordre ikke ville blitt gitt dersom stillingen ikke lot seg holde.

Foreign Office mener fremdeles at forhandlinger med Peking er mulig, men først når den militære situasjon har vist at F.N.styrkene kan holde et solid fotfeste i Korea.

Scott - som er assistant Under-Secretary og som Prebensen hadde en samtale med - ga Prebensen disse opplysninger og fremholdt til slutt at alle tilstedeværende førsteministre var enige i at det ikke bør tas noen aksjon i Lake Success på det nåværende tidspunkt. Scott tilføyde at en absolutt vil unngå å bli ført så å si skritt for skritt inn i en fullstendig krig med China. En slik utvikling ville være overordentlig farlig, for en visste ikke om ikke den kinesiske-sovjetrussiske traktat i det tilfelle ville bli innblandet. Prebensen uttalte at Storbritannias venner i Europa så på lignende måte på situasjonen, og derfor håpet på den britiske regjeringens evne til å bremse på Washington i nødvendig utstrekning. Scott svarte at det å bremse på en nær alliert ikke alltid var så lett.»

Ellers var det et par andre spørsmål som han ikke kunne svare på foreløpig. - Prebensen stilte spørsmål om hvordan tingene utviklet seg på førsteministerkonferansen.

Fra Bryssel er kommet en ganske kort melding om at Utenriksministeriet opplyser at den belgiske regjering ennå ikke har tatt standpunkt til det amerikanske initiativ. Det er dog sannsynlig at en forsiktig, reservert holdning vil inntas, hvis ikke en overveldende majoritet av de øvrige land aksepterer det amerikanske forslaget.

Fra Sverige vet vi jo gjennom pressen at den svenske delegasjon har fått fullmakt til å stemme for 6-maktsforslaget, men ikke for noe tillegg som fastslår at China er angriper, og ambassadør Bergersen som var her for kort tid siden, kunne også fortelle at det aktet den svenske regjering å stå fast på, de ville ikke være med å stemple China som angriper.

Fra Danmark foreligger ikke noe i Utenriksdepartementet. Men så vidt jeg forstår, har de enda ikke fastlagt noe standpunkt.

For å gjøre bildet så fullstendig som mulig skal jeg også gjengi de første meldinger vi fikk om det amerikanske memorandum fra ambassaden i Washington og fra delegasjonen i New York. Fra ambassadør Morgenstjerne kom følgende melding:

«State Department meddelte den 4. januar at de Forente Staters regjering i løpet av noen få dager overveier å fremlegge et resolusjonsutkast i F.N. som inneholder forslag om fellesaksjon overfor Kinas intervensjon i Korea, idet det må anses helt klart at det dreier seg om et kinesisk angrep i stor målestokk på F.N.styrkene der. Den amerikanske ambassade i Oslo ble 4. ds. instruert om å orientere den norske regjering om innholdet av resolusjonsutkastet. Ambassadør Morgenstjerne forsto det slik at State Department er meget interessert i å motta andre medlemslands kommentar til det amerikanske resolusjonsutkast.

State Department understreket sterkt at det, hvis de frie nasjoner ikke står like samlet når det gjelder den kinesiske aggresjon, som da det gjaldt Nordkoreas angrep på Sydkorea, psykologisk vil ha en ytterst uheldig virkning på amerikansk opinion. Det vil bli ansett som et «selvmord for FN»

Morgenstjerne finner å måtte tilføye at opinionen i De Forente Stater på forhånd er meget amper, særlig når det gjelder Vesteuropas holdning overfor Korea-problemene og påstått manglende støtte av amerikansk innsats.»

Fra F.N.delegasjonen kom samme dag, den 5. januar, følgende melding:

«Den 4. januar fortsatte de private forhandlinger hos amerikanerne.» - Det gjelder altså forhandlingene mellom de 6 + representanter for de 12. - «Sir Gladwyn Jebb opplyste at Sir Benegal Rau ennå ikke har den utbedte fullmakt. Hvis han ikke har fullmakten 5. januar, vil. 1. komite komme i store vanskeligheter. En ytterligere utsettelse vil kreve nye bestemmelser herom. Et langt amerikansk memorandum, som er meddelt 29 venligsinnede regjeringer, deriblant den norske regjering gjennom den amerikanske

ambassade, ble referert av Austin. Resolusjonen i memorandumet svarte helt til det amerikanske forslag som er omhandlet i UD 6/51 i. Nordmennene, franskmennene og britene uttalte at deres regjeringer vil ha vanskeligheter ved å støtte en så skarp resolusjon, før et siste forsøk på å finne en fredelig ordning viste seg fruktesløst. Ecuador ga forsiktigere sin tilslutning til denne uttalelse. Jebb meddelte imidlertid at han i samsvar med sin instruks allerede nå kunne gå med på en forsiktig fordømmelse av Peking, men han kunne enda ikke gi sin tilslutning til å stemple Peking som angriper.

Det er åpenbart at flertallet mener at man først bør vedta en resolusjon som omtrentlig tilsvare tremannskomiteens utkast til konklusjon, d.v.s. forhandlinger på bred basis etter gjennomføring av «cease fire». Det er dog fare for at opinionen i de Forente Stater vil tvinge den amerikanske delegasjon til å avholde seg fra å stemme over en slik resolusjon og at den derfor ikke har noen hensikt.

Amerikanerne blir stadig mer utålmodige og anfører at den antydende kompromissresolusjon, spesielt innen den arabisk-asiatiske gruppe, bare innebærer et forsøk på å oppnå en utsettelse, uten tanke på senere å gi sin tilslutning til en skarp fordømmelsesresolusjon, hvis Peking atter viser seg avvisende.»

Nå har det imidlertid vært videre forhandlinger der borte, og av senere meldinger fra Washington og New York fremgår det at amerikanerne nå, på betingelse av at det handles raskt skal være villig til å gå med på at det gjøres enda et forsøk på å komme til en løsning etter de prinsipper som kom til uttrykk i det tillegg til våpenhvilegruppens rapport som jeg tidligere har redegjort for, altså først våpenhvile, så forhandlinger om alle utestående spørsmål. Tanken var at disse prinsipper skulle meddeles Peking med en bestemt frist til å akseptere eller forkaste dem - og at det amerikanske resolusjonsforslaget først skulle fremlegges i den politiske komite etter at Peking eventuelt hadde reagert negativt på denne henvendelse.

I mellomtiden har amerikanerne arbeidet videre med det resolusjonsforslag som det amerikanske memorandum antydet. Det nye utkast har imidlertid ennå ikke vært behandlet av den amerikanske utenriksminister. Det må imidlertid i mellomtiden være skjedd, for i en Teleprint-meddelelse i dag står det at Austin nå har redegjort i en tale for hovedinnholdet av det forslag som De Forente Stater vil legge frem for F.N. uten at det sies noe om tidspunktet for når de vil legge det frem. Det går da ut på et første punkt som fastslår at China har trosset F.N.s myndighet med forakt - «flouted United Nations» - og at det har begått angrepshandlinger i Korea. For det annet går det ut på en henstilling fra F.N. til China om å trekke sine tropper tilbake fra Korea, for det tredje: en henstilling fra F.N. til alle medlemsstater om å fortsette samarbeidet med Felleskommandoen og yte bistand til F.N. i Korea og å unnlate å gi angriperne hjelp - for det fjerde: et pålegg til Komiteen for kollektive tiltak - altså under resolusjonen om fellesaksjon for fred - om å undersøke hva som kan gjøres for å møte aggresjonen og avggi anbefalinger til Generalforsamlingen herom. Og endelig som punkt 5: Et spesielt F.N.organ, f.eks.

våpenhvilegruppen, pålegges å holde seg i beredskap for å kunne nytte enhver anledning som måtte by seg til å forsøke å løse konflikten ved fredelige midler. Fra State Departments side er som en mulig sanksjon antydning brudd på den diplomatiske forbindelse. Samtidig vet vi jo at Storbritannia med tilslutning fra India og de andre asiatiske medlemmer av Commonwealth meget bestemt går inn for at man ikke bare skal unnlate å bryte, men at man skal få flest mulig til å anerkjenne Peking-regjeringen.

For fullstendighets skyld vil jeg gjerne nevne at det i følge pressemeldinger skal foreligge enda et resolusjonsforslag, nemlig et som skal være blitt lagt frem av Israels representant i første komite fredag 5. januar. Det dekker i sitt reelle innhold den antydning konklusjon fra 3-maktsutvalget, altså først våpenhvile, deretter forhandlinger på grunnlag av et antydning forslag om en gradvis tilbaketrekning av alle fremmede tropper i Korea i løpet av et nærmere fastsatt tidsrom og under F.N.s overoppsyn i overgangsperioden.

Situasjonen er altså i øyeblikket den at den politiske komite vil komme sammen til møte i morgen, og den vil da stå overfor et forslag om at det skal gjøres enda et nytt forsøk på å komme på talefot og få i stand en våpenhvile. Det står for meg som innlysende at Norge bør stille seg positivt til 3-maktsutvalgets plan om å rette en henvendelse til Pekingregjeringen på et noe bredere politisk grunnlag enn det første våpenhvileforslaget som alt er avvist av Pekingregjeringen. Den norske regjering og vår delegasjon i New York har hele tiden vært velvillig innstilt overfor de asiatiske lands forsøk på å finne et bredt grunnlag for forhandlinger om de avgjørende tvistemål i det Fjerne Østen. Jeg tror dessverre ikke det er synderlige utsikter til at Peking vil stille seg imøtekommende overfor en slik henvendelse. Etter alt vi har sett fra Peking i de siste ukene, kan en ikke ha særlig stort håp om at regjeringen der vil gå fra sitt drastiske standpunkt, nemlig at først må alle dens viktigste krav imøtekommes, både når det gjelder Korea, Formosa og medlemsskapet i F.N. og først deretter vil den eventuelt overveie å møte ved forhandlingsbordet. Allikevel er det nødvendig at dette nye fredsforsøket blir gjort. Det er nødvendig for å overbevise opinionen i våre egne land om at alt som gjøres kan, blir gjort fra vår side for å oppnå fred. Kommer det til definitivt brudd mellom Peking og den fri verden, må det stå fullstendig klart hvor skyld og ansvar ligger. Det er også nødvendig å gjøre dette forsøket for å unngå at vi blir isolert fra de asiatiske land. De asiatiske land, med India i spissen, er i dag ikke villige til å gå med på å stemple China som angriper eller treffe noen tiltak mot Peking, uten at det først er gjort et nytt og etter deres mening mere realistisk freds- og våpenhviletilbud til Peking. Det ville være meget uheldig om F.N. traff vedtak om de videre skritt i Østen uten støtte fra noe asiatisk land. Jeg kan vanskelig tenke meg noe som ville være mer kjærkomment for den kommunistiske propagandaen.

Den amerikanske regjeringen har som nevnt gått med på å vente med å fremsette noe forslag i tråd med sitt memorandum inntil den nye henvendelsen til Peking er gjennomført, men den er bare villig til en ganske kort utsettelse, og det er tydelig at den her står under et meget sterkt press av den amerikanske opinion. Ikke minst New York Times, som jo ellers hører til de forsiktige og meget vel

avbalanserte presseorganer, har sagt meget kraftig fra om de uheldige virkninger det etter bladets mening ville ha hvis man nå nøler noe mer i de Forente Nasjoner.

Det memorandum vi har mottatt fra den amerikanske regjering, krever ikke etter sin form noe direkte svar, i hvert fall ikke noe øyeblikkelig svar, men som jeg refererte fra en melding fra Washington, er det blitt fremholdt overfor oss at Amerika er interessert i å høre vårt syn på det. Under enhver omstendighet vil vi måtte ta stilling til de samme problemer når det bebudede forslag blir fremsatt i den politiske komiteen i F.N.

Hvis det nye fredstilbudet, som det altså er ganske klart at vi i første omgang må være med på å medvirke til - et fredstilbud som da sannsynligvis blir vedtatt også med amerikansk tilslutning, men med nokså kort tidsfrist, i komiteens møte i morgen - hvis det blir blankt avslått av Peking - og det er det, som jeg nevnte, all grunn til å frykte og vente - kan jeg for min del vanskelig forstå at vi kan motsette oss et krav om at Peking-regjeringen i en eller annen form blir stemplet som angriper av de Forente Nasjoner. Det må være hevet over enhver tvil at det faktisk er et angrep som har funnet sted, og det kan lett virke fullstendig nedbrytende på F.N.s prestisje og som en lunkenhet overfor de tropper som kjemper i Korea, om de Forente Nasjoner unnlater å fastslå at en eventuell slik stempeling av Peking-regjeringen som angriper kan få store konsekvenser.

Det hersker enighet mellom de forskjellige vestlige land om at man vil unngå å engasjere seg i full krig med Kina. Det kommer tydelig til uttrykk i det amerikanske memorandum som jeg refererte. Konsekvensene av det standpunkt må, så vidt jeg kan skjønne, være ikke bare at man unnlater å gå til direkte krigshandlinger mot det kinesiske fastland, men at man også meget omhyggelig overveier risikograden ved de forskjellige andre tiltak mot Peking-regjeringen som er antydnet i det amerikanske memorandum. En fullstendig økonomisk blokade av Kina opprettholdt med makt forekommer det meg ikke kan unngå å føre med seg betydelig krigsfare. Jeg har ikke noen utførlige opplysninger om i hvilken utstrekning man virkelig kan oppnå å skade Peking-China på en måte som kan influere på den kinesiske regjeringens holdning ved mere begrensede økonomiske sanksjoner. En av de meldinger jeg har sitert fra London tyder på at man er av den oppfatning at økonomiske og andre ikke-militære sanksjoner mot China lett kan skade våre allierte mere enn de svekker Pekingregjeringen. Politisk sett vil de utvilsomt ha den virkning å føre Peking og Moskva enda nærmere sammen. Det vil være naturlig for oss i denne forbindelse å legge meget stor vekt på den engelske regjeringens syn, fordi vi selv i forholdet til Peking på så mange måter står i samme stilling som Storbritannia, og fordi en må gå ut fra at den engelske regjeringen her har et stort materiale til å bedømme situasjonen. Jeg vil i denne forbindelse også understreke hvor betenkelig det kan være å vedta generelle resolusjoner med oppfordring til medlemsstatene om å treffe nødvendige tiltak for å stoppe den kinesiske aggresjon, og samtidig gi de enkelte regjeringer et vidt spillerom når det gjelder bestemmelser om av hva art tiltakene bør være. Før man vedtar noen resolusjon, bør man så vidt mulig ha det fullstendig klart for seg hva det er man akter å sette i verk. Det må ikke bli slik at det ene skritt tar det annet uten at det skjer

etter en plan som man er blitt enig om på forhånd. Hvis komiteen for kollektive tiltak, som er nevnt i det amerikanske memorandum, skal gis noen funksjon i denne forbindelse, må det gjøres helt klart at dens rolle vil innskrenke seg til å være rådgivende. Det fremgår for øvrig av det reviderte amerikanske utkast at det skal avgis innstilling til hovedforsamlingen om de tiltak den mener F.N. bør sette i verk.

Den antydde aksjon om brudd på diplomatiske forbindelser står for meg som svært tvilsom med hensyn til sin effektivitet. Det er av F.N.s medlemsland alt i alt 16 som overhodet har anerkjent Peking. Om de 16 trekker denne anerkjennelse tilbake - de vil sikkert ikke gjøre det alle en gang under noen omstendighet - kan jeg ikke tro at det i og for seg vil ha noen særlig stor virkning til å gjøre Peking mer medgjørilig, og det kan vel det også bare ha den virkning å sementere forbundet med Moskva enda sterkere. En annen side av saken er naturligvis at det for den amerikanske opinion tydeligvis fremstiller seg som et meget vesentlig punkt.

På den annen side må vi ikke et øyeblikk glemme at det er av vesentlig betydning i denne situasjon at det ikke oppstår noen dyptgående splittelse i forholdet mellom De Forente Stater og oss. Vi har her i Europa lett for å overse at Amerika i dag faktisk er i krig, og at det amerikanske folks innstilling til og reaksjon på problemene er preget av den kjensgjerning. De Forente Stater bærer hovedbyrden av den aksjon som vi selv har vært med på å sette i gang, og det kan få de alvorligste følger i De Forente Stater om vi sier ting og tar standpunkter som kan virke som om vi nå vil falle fra fordi krigslykken har vendt seg. Skulle den retning i amerikanske opinion som er kommet til uttrykk gjennom tidligere president Hoovers og senator Tafts taler, få avgjørende innflytelse på amerikansk politikk, risikerer vi at mye av det som har vært bygget opp i den vestlige verden i løpet av de to siste årene, bryter sammen.

De synspunkter jeg her har gjort gjeldende, kan kanskje synes svært generelle, men noe endelig utformet forslag fra amerikansk side annet enn i form av pressereferater som stemmer med den skisse vi hittil har hatt å bygge på, foreligger ikke, og jeg tror vi bør være varsomme med å binde oss for sterkt til bestemte formuleringer og også til bestemte standpunkter før vi har sett resultatet av tremakts-komiteens nye forsøk på å få forhandlinger i gang, og før vi har fått de endelige resultater av overveielserne på den britiske samveldekonferanse i London. De skulle foreligge innen denne uken er ute, så vidt jeg skjønner. For vår holdning vil naturlig nok de vedtak som blir truffet, måtte spille en stor rolle.

Til slutt vil jeg gjerne understreke at det for Regjeringen er av den aller største betydning at utenrikskomiteens medlemmer alt nå, så langt de mener å kunne gjøre det i den foreliggende situasjon, gir uttrykk for sitt syn på problemene.

Formannen: Jeg takker utenriksministeren for denne redegjørelsen som etter min oppfatning legger problemet svært klart opp, og vil høre om noen forlanger ordet.

Hambro: Jeg er stort sett enig i det syn utenriksministeren har fremholdt. For oss må det jo være et hovedhensyn å bevare det gode forhold til De Forente Stater.

Det som i dagens situasjon synes det mest bekymringsfulle, er tendensen til å få en kløft mellom England på den ene side og De Forente Stater på den annen side. Der er en uhyre stor bitterhet mot England i De Forente Stater. Det er en makt i amerikansk opinion, og det ville være meget farlig for oss og for andre vesteuropeiske stater hvis det inntrykk ble befestet i Amerika at vi foretrekker sammen med England å unnlate å gjøre det de mener er vår plikt, fremfor å yte dem støtte.

Men, som utenriksministeren fremhevet, der er ikke i dag grunn til å gi noe bestemt formulert svar på det amerikanske memorandum. Vi har fått en orientering her som vi sikkert alle setter den aller største pris på, og vi ville være svært takknemlige for fortsatt å bli orientert. Å dømme om hva der vil hende eller ikke vil hende i China, er naturligvis overordentlig vanskelig. Den har jo ikke vært noe særlig vellykket den politikk som har vært ført i China, hverken av England eller De Forente Stater. Nå er det mulig at linjene begynner å festne seg mere.

Det var bare en enkelt ting jeg kunne ha lyst til å si i anledning av utenriksministerens uttalelser der hvor han sa at man kunne sementere enda mere forbindelsen mellom Sovjet-Samveldet og China. Jeg tror at den er fullkommen sementert og sikker. Jeg tror at der ikke er noensomhelst grunn til å tvile på det som har vært anført i de mere fortrolige meldinger fra amerikansk og engelsk side, at der i slutten av september ble sluttet en hel pakt mellom Sovjet-Samveldet og China, slik at all fornøden sement allerede er i bruk. Jeg tror ikke det må avholde en fra å ta de skritt man ønsker å ta.

Forøvrig er jeg enig i at generelle resolusjoner som lar den enkelte regjering få fritt spillerom når det gjelder praktiske avgjørelser, ikke kan gavne, men bare skade. Jeg tror at stillingen for de Forente Nasjoner er overordentlig vanskelig. Man står overfor den mulighet at en rekke nasjoner eventuelt vil avholde seg fra å stemme. De sydamerikanske land er meget flinke til å være med der hvor seilasen synes å gå godt, og hvor det ikke koster dem noe, og de er svært uvillige til å være med når det begynner å koste noe. Man risikerer naturligvis at både latinamerikanerne og araberne avholder seg fra å stemme, og den moralske verdi av avgjørelser som treffes, la oss si av 25 stater med 25 abstensjoner, er ikke så forferdelig stor. Derfor synes jeg alle hensyn må tilsi at vi prøver å støtte arbeidet for å få en forståelse mellom det Britiske Samvelde og De Forente Stater, og å bidra til å fremme arbeidet for å gi dem den tid som er nødvendig. Canadas utenriksminister er jo medlem av det tremannsutvalg som har forhandlet om våpenhvile, og i alminnelighet ansees han vel som den mest erfarne av de tre, den viktigste, og hvis derfor Canada inntar samme holdning som Storbritannia, ligger det deri en viss betryggelse, også av den grunn at Canada svært gjerne vil stå De Forente Stater så nær som mulig.

Jeg kan ikke skjønne at der for oss foreligger noe mere å gjøre enn det som er gjort. Jeg vil bare si til slutt at vi må være klar over at våre interesser her ikke er identiske med de svenske interesser. Interessene for de stater som tilhører A-paktgruppen, er jo markert noe anderledes enn de staters interesser som står utenfor denne gruppe. Med Danmark, med Belgia osv. har vi interesser til felles som gjør en

orientering ønskelig og naturlig. Selve orienteringen er naturligvis ønskelig på ethvert punkt, men det er den holdning som våre kolleger i denne gruppe inntar som for oss må bety mere enn hva en enkelt stat utenfor denne gruppe gjør eller ikke gjør.

Torp: Jeg skal ikke si mange ordene til dette. Jeg vil bare si at jeg i hovedsaken slutter meg til det synet som utenriksministeren har gjort gjeldende. Jeg kan også slutte meg til hr. Hambros syn i det alt vesentlige. Det er klart at for oss er det av veldig betydning at vi kan holde F.N. - jeg holdt nesten på å bruke uttrykket «sammen». Det er jo egentlig det det er fare for at vi ikke greier, og forutsetningen for at det skal gå, er jo at man finner frem til en løsning mellom Storbritannia og Amerika. Jeg skulle tro at det vil være mulig, for England er det vel stort sett slik som vi gjør det, når det gjelder selve maktforholdet, og der vet vi jo at en kløft mellom England og Amerika vil være avgjørende for både vår skjebne og også i høy grad for F.N.s.

Vi behøver ikke å gå lenger enn til å ta memorandumet til etterretning, det er så, men våre folk i delegasjonen der borte må vel ta standpunkt nokså snart, og det sier seg vel da selv at vi prøver alle veier som kan føre frem til en fredelig løsning av striden, og at vi også er enige i at der gjøres en fornyet henvendelse. Men der kan man naturligvis si som utenriksministeren sa: Hvis resultatet blir at de sier nei, akkurat som sist, hva da? Jeg kan ikke la være å si at jeg synes vi må være klar over at i den situasjon kan vi ikke stemme imot et forslag som stempler China som angriper, vi kan jo ikke la være å si det som er sant. Etter det kommer de mulige konsekvenser, og jeg er også enig i at dem bør vi overveie nøye. Men de to første skrittene synes jeg utenriksministeren i grunnen må tilkjenne sin mening om, for Regjeringen skal jo gi instruks til delegasjonen, og noen annen instruks enn denne, kan jeg ikke se at man kan gi i denne situasjon.

Jeg vil også understreke det hr. Hambro sa, at vi skal være fullt klar over at Sveriges - jeg holder meg til det land som ligger nærmest - Sveriges interesser i denne sak ikke faller sammen med våre, så her ser jeg det slik at et samarbeid som ville være ønskelig på en rekke andre områder, i dette tilfelle bare ville svekke saken. Det er min overbevisning - det synes jeg ikke er noen vei å gå.

Jeg skal innskrenke meg til dette. Problemet for meg er ikke bare spørsmålet om en løsning av de stridigheter som foreligger i China og hva de kan føre til, men det er vesentlig et spørsmål om å handle slik at F.N. fortsatt kan være et instrument som kan brukes, og det er det som for meg står som det viktigste. Men for å oppnå det, må vi holde fast på Amerika.

Formannen: Jeg vil understreke det hr. Torp sa. Jeg tror det er ganske nødvendig at vi her i utenrikskomiteen blir enige om å gi en antydning om vår holdning til delegasjonen i New York. Jeg har sittet der selv som fast delegert og vært med i FN-delegasjonen, og vet at det er helt umulig for den å operere når den ikke vet hvilken linje den stort sett skal ta sikte på. Der er jo daglige konferanser, og da blir det spurt: Har dere hørt noe? Har dere fått noen instruksjoner? Hvordan stiller

dere dere? - Og det er dessuten helt umulig når ikke selve den prinsipielle linje, om jeg så skal si, er i orden, å ta stilling til de antydninger og de forslag som fremkommer. Så vi må sørge for at delegasjonen i New York i all fall får en antydning om hva man her hjemme tenker.

Jeg skal få gi en opplysning. Hr. Hambro sa at Sør-Amerika sannsynligvis kom til å avholde seg fra å stemme. Etter de opplysninger jeg har fått, tror jeg at amerikanerne er sikre på de søramerikanske stemmer for et slikt forslag. Det vil da si 21 stemmer, og de er altså langt på vei mot flertall. Hvor langt på vei mot 2/3 flertall vet jeg ikke, men det kan kanskje gi et godt utgangspunkt for vurderingen av hele situasjonen. Skulle man komme i den situasjon at et amerikansk forslag om å stemple China som angriper ikke oppnår 2/3 flertall, risikerer man en voldsom amerikansk reaksjon, det kan det ikke være tvil om.

Hambro: Da er FN ferdig.

Formannen: Ellers tror jeg, som det allerede er sagt, at det viktigste her må være å søke å bevare samholdet innenfor Atlanterhavspakten, eller for å si det enkelt, mellom Europa og Amerika. Og der ligger jo situasjonen nå litt lysere an, la oss si akkurat i løpet av de siste dager, for tidligere så det jo ut til at de britiske og de amerikanske standpunktene sto nokså steilt mot hverandre. Nå er jo det amerikanske forslaget moderert slik at det nok stempler China som angriper, men så vidt jeg forstår ikke trekker opp noen bestemte forholdsregler som man skal ta. Det skal overveies av den foreslåtte komiteen. Og da skulle det vel være mulig for Storbritannia eventuelt å gå med på det når dette forhandlingsforsøket er gjort først.

Under disse omstendigheter synes ikke jeg vi kan si noe annet enn at slik som situasjonen ligger an i dag, er vi mest stemt for å stemme for å stemple China som angriper, men at vi samtidig fremhever at eventuelle sanksjoner og konsekvensene av denne stempling av China som angriper må kunne drøftes nærmere.

Jeg har forøvrig også vært inne på en tanke om at man i denne forbindelse kanskje skulle gjøre en formell henvendelse både i London og i Washington - jeg vet ikke hvor formelt man skal gjøre det, men si at vi fra norsk side ser saken slik at her må Amerika og Storbritannia gjøre sitt ytterste for å nå frem til en felles opptreden - at vi altså lar våre ambassadører begge steder meddele det.

Lavik: Eg syntest det var forvitneleg å få denne orienteringa frå utanriksministeren. Og orienteringa var klår, men likevel var ho så samansett at det fell vanskeleg for meg å få alle desse detaljane heilt klårt for meg.

Eg kan berre seia mi meining om denne situasjonen som vi no er oppe i, og då vil eg med ein gong ha sagt at eg personleg har mest samhug med det amerikanske synet. Eg tenkjer då på dei grunntankane som kjem fram i det amerikanske synet, og synest at dei er mest reelle.

Eg tenkjer på F.N. som gjekk til forsvar av Sør-Korea. Nord-Korea var åtaksmannen, og eg synest at China har kome nokolunne i den same stoda som Nord-Korea var i, og kan godt skyna at Amerika ynskjer i ein slik situasjon som det

no har kome i, å få China stempla som åtaksmann. Dei er så like dei to, Nord-Korea og China i det høve, at det er ikkje å undrast på at Amerika vil ha ei slik utsegn frå F.N. Eg ser det òg slik at det er det mest moralske å seia frå at China er åtaksmann i dette høvet. Men likevel meiner eg at vi skal føra ein så varsam politikk, som òg situasjonen tilseier. Det beste var om vi gjennom ein varsam politikk kunne få kampen i Korea innstilt, og difor er eg med på at vi styddar opp under trimaktskomiteen sitt råd, som gjekk ut på at det skulle vera våpenkvile og at dei så skulle til å dryfta alle moglege spursmål som kunne koma opp. Eg skyna det slik at *det* var trimaktskomiteen sitt standpunkt. Og kunne det lukkast at ein fekk ei slik våpenkvile og at dryftingane tok til, er det von om at det kunne vera ein veg. Men dersom det amerikanske framlegget kjem opp om at China skal få åtaksstempel på seg, så meiner eg at det kan ein ikkje visa vekk.

Vidare vil eg ha sagt at så langt som eg skynar den engelske politikken i dette høvet, er eg redd for å binda oss for sterkt til den, slik som den no ligg til.

Om Sverige si stode vil eg berre seia at her står ikkje Sverige likt med oss, så eg synest ikkje at vi på nokon måte skal kjenna oss bundne til det svenske synet i denne saka. Vi har heile tida stade sterkare bundne vestetter i dette høve enn Sverige har gjort det, vi har stade sterkare bundne gjennom Atlanterhavspakten og elles gjennom den politikken vi har ført.

Eg meiner at det verste som kunne henda oss i den situasjonen vi no er inne i, det var om F.N. vart arbeidsufør i den politiske situasjonen som verdi er oppe i. Og dersom Amerika skulle koma til å sjå det slik at dei etterkvart kom til å stå nokså åleine, då er eg redd for at det lett kan gå slik at F.N. vert ferdig som internasjonalt politisk instrument, og det ville vera den største ulukka som kunne henda oss.

Hegna: Det var det spørsmålet som hr. Lavik reiste om hvilket syn vi skal si svarer nærmest til vårt syn, det amerikanske eller det engelske. Det er klart at det i denne situasjon er et overordentlig viktig spørsmål hvilken hovedvurdering man der skal legge an. Det er jo en hel del ting som en nokså fort kan bli enige om, bl.a. den ting at vi er klar over at F.N. er i en meget vanskelig krise, og at det er en viktig ting for oss å arbeide slik at vi mest mulig kan komme ut av den krisen. - En annen side er at det tydelig er et ganske sterkt motsetningsforhold mellom England og Amerika, og at vi er på det dypeste interessert i at den motsetningen kan overvinnes. Slik som nå hele verdenskonstellasjonen er, ville den amerikanske politikk som ellers ville få ledelsen, komme til å bety en veldig ulykke og trekke etter seg ganske sikre følger av langt mer omgripende art enn kanskje noe av det vi hittil har opplevd, og stille hele verdensbildet i en sammenheng som vi hittil dog ikke har noensomhelst slags oversikt over, annet enn at det selvsagt ville øke Sovjet-Samveldets innflydelse uhyre, og man må gå ut ifra at det øyeblikkelig ville bli utnyttet.

En ting som er blitt nevnt her, men kanskje ikke så sterkt som disse andre hensyn, er at vi jo må forsøke i alt det vi gjør å gjøre vårt til å hindre at de konflikter vi står oppe i utvikler seg til verdenskonflikter eller til en verdenskrig.

Å forsøke å finne en løsning på alle disse ting samtidig, er uhyre vanskelig, og jeg tror ikke noen er i stand til på stående fot å gi noen linje der.

Jeg vil gjerne få peke på et par ting. Jeg understreker at dette samarbeidet mellom England og Amerika og innenfor Atlanterhavsområdet er av uhyre betydning, og at man må strekke seg meget langt for å hindre at det brytes opp, slik som det nå er bygget ut. Det er i den forbindelse nevnt av flere talere her, også i utenriksministerens redegjørelse, og det fremgikk av meldingene som er mottatt, hvilken rolle den amerikanske opinion spiller her, hvordan den reagerer, og det er etter min mening noe av det vanskeligste ved hele situasjonen. For den amerikanske opinion reagerer i enkelte tilfelle sundt, men jeg tror at når det gjelder så store spørsmål som dem Amerika forholdsvis nylig er kommet opp i, reagerer den ofte umodent. Det tror jeg trygt man kan si. Jeg mener at man i de opplegg som man gjør skal ta meget hensyn til den amerikanske opinion slik som den er, men jeg mener også at den er ganske uskikket til å være avgjørende for de standpunkter man tar for å løse vanskelige internasjonale konflikter. Det forekommer meg at den amerikanske statsledelse som alle andre statsledelser, må kunne gå imot opinionen, må kunne foreta en vurdering og komme til et resultat, og så ta kampen opp mot opinionen. Det er kanskje en bakside av et demokrati, men det er en side av demokratiet det også. Men jeg tror at noe av grunnen til at man har den kompliserte situasjonen man nå står oppe i, er den ting at den amerikanske statsledelse ikke har gjort dette. Jeg vil ikke komme inn på sammenhengen der, det ville ta altfor lang tid, og dessuten ville det være etterpåbetraktninger som man kan legge til side.

Jeg mener at den hovedvurdering som er riktigst, er den som nå sist er kommet til uttrykk i det svaret vi har fått fra England om britenes syn på situasjonen. Det tror jeg er riktigst som retningslinje når vi skal behandle den vanskelige internasjonale situasjonen vi nå har. Jeg synes ikke det ville være urimelig, når man var klar over det, at man sa: Vel, vi skal samtidig ta disse hensyn både til den amerikanske statsledelse og den amerikanske opinion, det skal vi gjøre, men ikke så langt at man der viker fra et hovedsyn som man mener i lengden er det eneste som kan føre frem.

Det er all right å foreta moralske fordømmelser og juridiske fordømmelser, men jeg synes man hele tiden skal tenke på den videre utvikling. Vi skal ut av dette her med bevarelse av freden. Jeg tror det er riktig forsåvidt at man gjør dette nye forsøket, men jeg synes ikke det er riktig allerede på det nåværende tidspunkt å si at hvis dette nye forsøket ikke fører frem, så skal vi stemple China som angriper - uansett hva der ellers måtte foreligge. Det synes jeg ikke er riktig. Det kan nemlig føre til at konflikten bare forverres, at man gjør det som utenriksministeren sa at man ikke skulle gjøre, nemlig at man tar skritt for skritt som etterhvert trekker oss lenger og lenger ut i den store konflikt som da kommer i sin tid som en uunngåelig konsekvens. Og f.eks. da fra dette møte å si til vår delegasjon i F.N. at dere har instruks om å gi melding om at Norge er beredt til å gi beskjed om at Norge vil stemme for å stemple China som angriper hvis dette nye forsøket ikke fører frem - det mener jeg ville være ganske uriktig. Det får vi ta opp når vi får høre resultatet av de nye forhandlinger. Selv om vår stemme ikke har stor betydning, må vi for enhver pris unngå å være med på disse små skritt som bare fører dypere og dypere inn i konflikten, inntil der ikke lenger er noen vei ut.

Friis: Hr. Hambro talte, sikkert med rette, om den bitterhet som brer seg i De Forente Stater mot Europa. Men vi må på den annen side heller ikke glemme og ikke unnlate å ta med i drøftelsen den bitterhet som etter hvert har bredt seg i Europa overfor Sambandsstatene. At denne bitterhet i særlig grad gjør seg gjeldende i Storbritannia er åpenbar. Det memorandum som vi har fått, ble etter hva det nå er meldt oss, sendt den 4. januar. Den 7. januar hadde Verdens Gang som eneste Oslo-avis et stort telegram fra Samveldekonferansen i London hvorav det meget sterkt fremgikk at Bevin der direkte oppfordret alle Samveldestatenes ministre til å gå til anerkjennelse av Pekingregjeringen. Det var altså *etterat* Bevin hadde fått vite om det amerikanske memorandum. Det er klart at slik som memorandumet kom på konferansen, ble det oppfattet som et bevisst forsøk på å blande seg inn i Samveldekonferansen, med sikte på å føre den britiske politikken ut i en annen linje. Dette tror jeg man bør være klar over. Og etter det inntrykk jeg har, er stillingen i England og Amerika i dag slik at spørsmålet for oss blir: Skal vi i dette tilfelle fortrinsvis støtte Storbritannia, eller skal vi fortrinsvis støtte Sambandsstatene? Jeg kan ikke skjønne annet enn at den eneste lille hjelpen vi kan yte til støtte for fredens sak er å støtte Storbritannia, og å gå så sterkt som mulig inn for at Storbritannia og Amerika må søke å komme frem til en felles linje.

Forøvrig mener jeg at vi i denne saken, etter alle de Brustne forutsetninger for vår opprinnelige tilslutning til Atlanterhavspakten, nå må være berettiget til og forpliktet til aller først å ta hensyn til vårt eget lands interesser. Og jeg kan ikke forstå annet enn at *hvis* det er så som hr. Hambro sier at sementeringen av alliansen mellom China og Sovjet alt er i orden - og det er vel så - da må også vi likesom Sverige være berettiget til og forpliktet til å tenke på de følger som en mulig krig med China vil kunne få først og fremst for vårt eget land. Ut fra disse hensyn er jeg da stemt for at vi, slik som formannen antydte, bestemt henstiller til vår delegasjon i F.N. å gjøre gjeldende at det for oss først og fremst er om å gjøre at England og Amerika finner frem til en felles linje. Og jeg må som hr. Hegna bestemt advare mot at vi på det nåværende tidspunkt i all fall gir delegasjonen noesomhelst forhåndsmandat til antydninger om at Norge muligens vil gå med på å stemple China som angriper. Jeg kan ikke forstå annet enn at vi ved å gjøre det vil gjøre fredens muligheter en dårlig tjeneste. Jeg tror tvert om at vi også gjør det amerikanske folk en bedre tjeneste ved å tale mer åpent ut til Amerika, slik som den britiske venstreinnstilte presse som New Statesman i siste nummer i dag gjør det. At vi gir delegasjonen noesomhelst mandat til å antyde at vi eventuelt er med på en stempling av China som angriper, vil bare øke motsetningene og øke faren for at det ene skritt kan ta det annet, til vi er ute i katastrofen.

Moseid: Jeg syntes det var gledelig å høre hva utenriksministeren opplyste om at det er lyktes å finne en modus i første omgang som der kan samarbeides om, men jeg er nok enig med utenriksministeren i at der vel ikke er store chanser for at det vil føre frem til et positivt resultat. Jeg må si der at jeg er kommet til stort sett det samme resultat som utenriksministeren har gitt uttrykk for som sin mening. Jeg

tror situasjonen er meget alvorlig og farlig i to henseender. For det første er det nok riktig hva hr. Hambro var inne på, at forbindelsen mellom Sovjet og China er meget intim. Det må en regne med, og det innebærer en overordentlig stor fare. På den annen side er det slik at F.N. utvilsomt er oppe i en meget kritisk situasjon her, og under den utviklingen som nå formodentlig vil komme, tror jeg vi av hensyn både til vårt eget land og vårt eget syn her og av hensyn til F.N. bør bestrebe oss på at det, for såvidt der må tas et nytt skritt, blir i en så forsiktig form som det overhodet er mulig å nå frem til i samarbeide innen F.N., ihvertfall mellom Amerika og England. Det ville etter min mening sikkert også være det beste for F.N.s posisjon i alle europeiske land om en kunne være med på å formidle en form som er så lite aggressiv som mulig - men selvsagt slik at det blir den videst mulige forståelse mellom Amerika og England først og fremst, og forøvrig mellom så mange som mulig av F.N.s stater. Jeg tror ikke vi kan ta noe desidert standpunkt for eller imot før vi ser hva der er mulig å komme frem til som en modus.

Torp: Det var en bemerkning av hr. Hegna som gjorde at jeg gjerne ville si at når jeg snakket om F.N. som et instrument, er det klart at jeg mente et instrument for freden. Jeg tror ikke jeg sa det. Og jeg vil gjerne ha føyet til at når vi ser situasjonen slik som vi gjør, at det i grunnen står om hvorvidt F.N. fortsatt skal eksistere som et instrument for freden eller ikke og når det på sett og vis avgjøres av forståelsen mellom Amerika og England, da sier det seg selv at vi må gjøre absolutt alle anstrengelser for å nå fram til en modus som gjør at vi kan stå på like linje. Og det tror jeg er mulig.

Jeg har jo i alt vesentlig i den internasjonale situasjon i årene etter krigen sluttet meg til og holdt meg til Englands standpunkt, men det er jo ikke ufeilbarlig det heller, det må vi jo være oppmerksomme på. Og vi skal ikke være blinde for at om den amerikanske opinion spiller en for dominerende rolle i amerikansk utenrikspolitikk, så spiller opinionen også en dominerende rolle i England, selv om de der håndterer den på en noe annen måte enn de gjør i Amerika. Så jeg vil ikke ta opp det spørsmålet, men holde fast på at det som er kvintessensen og faren ved den nåværende situasjon, nettopp ligger i det at det ikke skulle være mulig å vinne England og Amerika for et felles standpunkt. Vi kan ikke tape noen av dem, det er i like stor utstrekning nødvendig å holde på Amerika som på England og omvendt.

Når jeg sa at vi kanskje burde gi til kjenne en oppfatning også for neste omgang, var det fordi vi etter det som har vært sagt her i dag, ikke kan vente å få noen lang frist, og hvis vi så må gå ut fra at svaret fra Pekingregjeringen er negativt, står vi jo oppe i denne situasjonen, og det er det jeg synes vi burde gi uttrykk for allerede nå - hvordan vår holdning er til det spørsmål. Det er alltid vanskelig å uttale seg på forhånd, for situasjonen kan være en annen, nye momenter kan være kommet inn, jeg er klar over det, men jeg mener at vi på det nåværende tidspunkt bør vite noe så nær hvor det er vi står, på de premisser som vi har søkt å bygge vårt standpunkt på.

På tross av de feilgrep som er gjort og som man ikke kan gjøre om, og den opinion som har gitt seg utslag i Amerika, så tror jeg allikevel i den nåværende

situasjon og på lang sikt at amerikanernes standpunkt er det riktige. Man kan godt utsette dette med å si sin personlige mening og vente med å ta standpunkt, men slik ser iallfall jeg det i dag.

Utheim: Jeg har forstått det så at det synes å være nokså stor enighet om at man skal gjøre enda et forsøk på å få i stand våpenhvile i Korea. Til det kan ikke vi ha noe å bemerke. Selvsagt vil ethvert forsøk på å få bilagt denne konflikt være ønskelig. Jeg forstår det videre så at hvis nå dette ikke fører frem, ønsker Amerika fremmet en resolusjon på Generalforsamlingen som stempler China som angriper. Det har vært nevnt her fra formannens side og også av andre, at i dette meget viktige spørsmål burde vi legge all vår innflytelse på å få England og Amerika sammen. Jeg er meget reservert overfor et initiativ her fra vår side. Jeg tror at begge disse to store nasjoner er så klar over spørsmålenes viktighet, at jeg ihvertfall vil fraråde at vi skulle forsøke å megle her mellom Amerika og England.

Skal vi allerede på det nåværende tidspunkt ta standpunkt til hvordan vi vil opptre hvis de nye meglingsforsøk ikke fører fram, så våger ikke jeg å si nei til henstillingen fra USA. Jeg gir min fulle tilslutning til hr. Torp. Jeg mener at på lang sikt er Amerikas standpunkt det riktige, og jeg ser også hele Amerikas internasjonale stilling i øyeblikket med den veldige hjelp det yter til Europa derhen at jeg ikke på noen måte vil være med på å tilrå et skritt som faktisk bringer oss i konflikt også med Amerika. Og etterat Generalforsamlingen har sagt tydelig og greit fra at Nord-Korea foretok en angrepshandling, og vi nå skal stilles overfor det samme spørsmål når det gjelder China - kan vi da si at vi ikke skal erklære det samme overfor China? Jeg forstår ikke det resonnement. Det er presis det samme, det er det reelle. Dertil kommer et overordentlig viktig spørsmål for oss slik som hele utviklingen er blitt: nemlig forholdet til Amerika, og jeg vil ikke være med på å tilrå at vi skal foreta skritt eller handlinger som faktisk skaper en ny konflikt - og det med Amerika.

Konrad Knudsen: Jeg kunne visst latt være å ta ordet etter det hr. Torp sa nå: han sa visst alt jeg hadde tenkt selv å kunne si i saken. - Det kan være spørsmål om hvorvidt vi i dette øyeblikk skal la vår oppfatning tilflyte vår egen delegasjon i F.N., men på den annen side er det jo ganske klart at vi i denne komite må begynne å spørre oss selv hva vårt neste skritt vil bli, og hva vi vil bli stilt overfor. Jeg holder det for helt rimelig, og jeg ser det nøyaktig på samme måte som utenriksministeren, at etter all sannsynlighet vil ikke det nye initiativ føre til noe resultat, og da vil Amerika komme frem med sitt forslag i F.N., og vi vil bli stilt overfor å måtte ta stilling til det. Da kan jeg ikke skjønne at det kan være noen tvil i en redelig politikers sjel om hva vi skal svare. Vi kan ikke sette F.N. i den stilling at det skal stemple en liten nasjon som Nord-Korea som angriper fordi den er liten og så si nei til det samme spørsmål når det gjelder Peking-regjeringen. Kanskje bør vi også begynne å diskutere om vi lenger kan anerkjenne Peking-regjeringen etter at China nå er gått til angrep på en medlemsstat i F.N. Jeg tror ikke vi kommer så forferdelig langt med å leke blindbukk. - Jeg tror at når det er forskjell med hensyn til

oppfatningen i dag mellom Amerika og England, er det fordi Amerika er sterkt, Amerika har bedre råd, Amerika tør si det som en stor stat kan si, men som en mindre stat ofte unnlater å si. Hvis man i England kunne åpne sine hjerter til begge sider, hvis det ikke så så sterkt på sine egne nasjonale interesser, er jeg sikker på at det kom langt opp imot det standpunkt som Amerika har. Utenriksministeren kom frem med en uttalelse fra engelsk hold, som altså går ut på at sanksjoner i dag vil måtte skade våre interesser - jeg tenker ikke på noen norske interesser, jeg tenker nå på Vestens felles interesser. Men hvorledes China skal kunne skade Vestens interesser mer enn Vesten kan skade Chinas interesser, det kan jeg ikke forstå. Jeg kan ikke skjønne at sanksjoner fra vår side skulle skade oss mer enn de vil skade China. China må da være mer avhengig av Vesten enn Vesten er av China. Dette vil jeg gjerne ved denne anledning få be utenriksministeren si noe mer om.

Hegna: Bare en kort bemerkning. Jeg går ut fra at når det her snakkes om F.N. som instrument, tenker vi alle sammen på F.N. som instrument for freden. En av de ting som gjorde et meget sterkt inntrykk på meg da jeg var der borte - enten det nå er galt eller riktig - det var at F.N. har en meget sterk posisjon bl.a. i Østen, blant de asiatiske folk. Jeg for min del kan ikke se annet enn at den første betingelse, den avgjørende betingelse, for at F.N. skal kunne fylle sin misjon som instrument for freden, det må være at det beholder denne innflytelse, denne anseelse og autoritet, og utvikler den. Vi ser jo her i denne sammenheng at en del av de asiatiske medlemmer i F.N. har et eget syn på utviklingen av den østasiatiske konflikt. I øyeblikket er det klart at for F.N. vil det være en større katastrofe å miste Amerika enn å miste de østasiatiske stater - det er greit, det sier seg selv, men det er en katastrofe å miste hvem som helst. Skal man kunne sikre verdensfreden, kan jeg ikke skjønne annet enn at man må finne frem til en eller annen vei som bevarer den innstilling som de østasiatiske nasjoner som tilhører F.N., har, og at den utvikles etter hvert. Noen annen vei kan jeg ikke skjønne der kan være. Disse ting kan se veldig greie og enkle ut, der er en logisk sammenheng i dem. Man kan si at det amerikanske standpunkt er overordentlig greit, og at det engelske kanskje er ualminnelig forsiktig og komplisert, kanskje på grunn av at England er en mindre mektig nasjon enn Amerika, kanskje også fordi England har en meget større erfaring enn Amerika i behandlingen av fremmede folkeslag. Det er en side av tingene, slik som de utvikler seg nå, som jeg synes man burde ha sett, og som jeg tror man må være særlig oppmerksom på i den videre utvikling, det er den ting at man faktisk står i fare for så å si spille hovedopplegget over i hendene på Russland. Denne sementeringen som hr. Hambro nevnte - ja etter hvert er nok det samarbeidet blitt nokså kraftig sementert, og man kan spørre om hvem som i enkelte tilfelle har skaffet sementen og hvem som har murt det sammen. Det er ikke bare de selv som har gjort det, men i grunnen er det andre også som etter hvert har murt det kraftig sammen. Jeg kan ikke se annet enn at det viktigste er at man kan få et virkelig samarbeid mellom landene innenfor F.N. og hindre en slik utvikling av konflikten i Østen at man får en virkelig krig mellom Sovjetsamveldet, China og en del av de andre asiatiske folk mot Vesten som under de forhold ikke ville stå i noen særlig

god stilling. En utvikling i *den* retning kan jeg ikke skjønne man kan se hen mot med særlig glede, og alt det vi kan gjøre for å hindre en sådan utvikling ved det standpunkt vi tar, det bør vi gjøre.

Moseid: Jeg kan ikke være enig med hr. Utheim i at det skulle være uten utsikt til å lykkes å forsøke å gjøre en innsats her ut fra vårt synspunkt. Jeg tror nettopp at her foreligger en situasjon da en liten nasjon eller flere små nasjoner kan være særdeles verdifulle å ha i F.N. Jeg kan ikke tvile på at USA og England ønsker å finne frem til en felles plattform, men jeg forstår det slik at det kan være ganske store vanskeligheter ved det, og det er da jeg mener at også vårt land har en oppgave her å medvirke til det. Det kan man gjøre ved å søke å finne en så forsiktig form som det er mulig å få begge parter med på. Jeg tror også det vil være det ønskeligste for alle at det kan skje. Hvis det derigjennom lykkes å få en avspenning - hva man må regne med som en mulighet - så vil jo det beste være skjedd. Hvis det derimot fortsetter, og spenningen bare stiger inntil det til slutt bryter sammen i en ny storkrig, så vil det allikevel også i det tilfelle være særdeles ønskelig at den form som blir valgt, er så forsiktig at en kan si at den ikke var noen direkte foranledning til at den annen part valgte krigen. Det kan bety ganske meget for oppslutningen spesielt fra Asia-statenes side, som jo her står enda lenger ute enn Samveldet gjør, som enhet betraktet. Jeg vil derfor håpe at Norge vil forsøke å løse sin oppgave som megler. Jeg tror det er en livsbetingelse at man gjør hva der er mulig for å holde F.N. sammen i denne situasjon, og for at det ikke oppstår noe dårlig forhold eller endog et skisma på dette punkt.

Natvig Pedersen: Jeg må tilstå for min egen del at jeg synes ikke dette problem er så lett at en uten videre kan si at det engelske synspunkt eller det amerikanske synspunkt er det riktige her. Amerikanerne har antydnet et forslag som kan synes å være ganske klart, og engelskmennene - så vidt jeg forstår - trenger tid til å tenke over dette og kanskje forhandle om dette for å kunne ta standpunkt til det. Jeg vil si for mitt vedkommende at det trenger jeg òg. Det som en etter mitt skjønn særlig kunne ønske å ha litt mer greie på, det er jo for det første: Hva legger amerikanerne i dette forslaget sitt? Hvis det er - jeg vil ikke bruke uttrykket et ultimatum - men som et slags siste forslag at denne moralske støtte må ha de av F.N. for å fortsette den oppgave de har påtatt seg, så står vi jo i en meget vanskelig situasjon, nærmest i en tvangssituasjon. Men selv om man skulle kunne legg *det* i det, så forekommer det meg at det er like nødvendig her å ha engelskmennene med - at en forståelse mellom de to ledende er absolutt nødvendig.

Det neste spørsmål er: hvilke konsekvenser kan for det første en prinsipiell moralsk fordømmelse av China trekke med seg? At det kunne være en moralsk støtte for F.N. og FN-troppene og for Amerikas politikk, er helt klart. Men hvis FN-aksjonen til tross for denne moralske støtte ikke kan gjennomføres, hvis en blir nødt til å akseptere den kjensgjerning at slik som situasjonen har utviklet seg, kan man ikke løse det, vil da en slik erklæring, en slik fordømmelse av eventuelt den seirende part på noen måte lette det oppgjør som da må følge? Den side av saken synes jeg er

såpass alvorlig at man kan ikke uten videre si: Vel, vi er prinsipielt enig i at dette burde sies. Hvis det blir sagt, og faktisk skaper nye vansker for oss, så er det kanskje likevel klokke å unnlate å si det selv om man kunne ha lyst til å si det.

Det har vært sagt her at Amerika ikke er innstilt på noen utvidelse av krigen, ikke er innstilt på noen virkelig krig med China. Men likevel kan man vel ikke se bort fra at utviklingen kan føre til at Amerika med en slik prinsipiell erklæring fra de øvrige medlemsstatene i F.N. kan stille krav til dem i en ytterligere vanskelig situasjon at nå må dere tre til på en ganske annen måte enn hittil, og da melder jo spørsmålet seg: Kan Norge overhodet tenke seg muligheten av at vi skal forplikte oss til å ta det neste skritt: å tre inn som krigførende nasjon? Det er vel det spørsmål som bl.a. er et meget avgjørende spørsmål for engelskmennene og for franskmennene: Kan de det i den situasjon de står i i Europa? Og vi er klar over at her ligger også hovedproblemet for oss: Tør vi, hvis Amerika forlanger det, ta det neste skritt eventuelt å gripe direkte inn som deltager i den konflikten? Jeg må si for min del at jeg synes spørsmålet er så vanskelig for oss at vi kunne trenge i like høy grad som engelskmennene en viss frist til å områ oss og skaffe bedre opplysninger om bakgrunnen for det hele enn vi har i dag, og på det grunnlag synes jeg det er naturlig for oss å følge engelskmennenes linje.

Hambro: Jeg vil bare si påny at jeg er enig med hr. Torp i det syn han fremholdt nå til slutt. Det er klart at vi alle er levende interessert i at England og Amerika ikke skiller lag - det behøver vi ikke understreke, og hvis vi har noen som helst naturlig foranledning til å bidra til dette, er det klart at enhver ansvarlig gjerne vil benytte den. Men jeg tror det er nyttig at man gjør seg det klart at man kan ikke i *denne* sak tale om den amerikanske opinion som man gjør det i mange andre saker. Hva er det faktiske forhold som enhver amerikaner er på det rene med? Det faktiske forhold er at ingen andre stater innen F.N. har gjort noe av noen som helst betydning for å gjennomføre F.N.s beslutning. Det faktiske forhold er at Amerika har 50 000 falne og sårede under FN-aksjonen der borte. Alle de andre stater har ikke tilsammen 5 000 eller ikke mer enn en tiendedel av 50 000 som overhodet har deltatt. Tror man at en stat som bærer de byrder, og hvis befolkning etter disse mange år føler det meget sterkt, *lett* kommer til sine resultater her? Det er klart at når New York Times, som utenriksministeren nevnte meget sjelden kommer til meget sterke standpunkter, har inntatt et så bestemt standpunkt i denne sak, da ligger deri for enhver som kjenner forholdene i Amerika, et meget levende vitnesbyrd om hvor sterkt og dypt dette har grepet inn i amerikanske sinn. Og det er den forskjell at i Amerika er det en praktisk talt samlet opinion - det er dem som mener at man burde gå videre, men det er praktisk talt ingen ansvarlig som mener man ikke skulle gå *så* langt, mens det i England er en meget delt opinion. Og når man taler om Amerikas evne til å behandle andre land, og sier at England der har en meget rikere erfaring, så tror jeg man skal være litt forsiktig med å dra noen slutning der. Amerikas behandling av Japan har vært i visse henseender en triumf som England ikke har oppnådd maken til noe sted. Og når man her vurderer det som er skjedd i øyeblikket, synes jeg man har lov til å si at man kjenner vel ikke fra historien noe

tilfelle som svarer til det man har hatt i Japan hvor okkupasjonsmakten har kunnet overføre praktisk talt alle sine okkupasjonsstyrker til et annet land. Amerika har praktisk talt ikke mer enn ett regiment tilbake i Japan, og der var ikke en reisning, der var ikke noen ting, det var et tillitsvotum til den måte hvorpå amerikanerne har forvaltet landet, som man ikke skal undervurdere. At England kan mene at det er visse fordeler ved å handle med China, er ganske klart. England eksporterte metaller til Tyskland til siste stund, de gjorde det samme til Japan så lenge de kunne, og de vil sikkert gjøre det samme til China. Men for øvrig tror jeg det er en riktig vurdering at sanksjoner i dag ikke vil ramme China noe særlig hårdt. Den kinesiske politikk går helt bevisst ut på å gjøre China uavhengig av tilførsler fra Europa og Amerika, en politikk de nå har fulgt i adskillige år med støtte fra Russland, og man må gå ut fra at det vil bli fremtidens vei der. De vil gjøre Asia selvforsynt, og hva man kan gjøre i retning av sanksjoner, vil ikke bety så meget. Men det at man etter å ha gjort et siste forsøk nevner aggresjonen ved sitt rette navn, det vil også ha en betydning for fremtiden. Hvis F.N. føler seg så svak at de ikke kan nevne en aggresjon av denne art ved dens rette navn, hvorledes vil man da være stillet i fremtidige konflikter? Det moralske moment er her meget sterkt, og det er man på ansvarlig amerikansk hold klar over. F.N. vil svekke seg selv uhyre for all fremtid hvis det i siste instans ikke vover å ta det beskjedne skritt å si at dette er en aggresjon. Man kan naturligvis føre en formalprosedyre som russerne delvis har gjort, og si at det er ingen som har definert hva en aggresjon er. Man har sendt spørsmålet til International Law Commission for at den i sitt møte i august skal definere en aggresjon, men alle vet hva sakens realitet er. Og jeg tror at for alle de mindre nasjoner er det av meget stor betydning at der en gang igjen som av og til i fortiden er noen som erklærer sin redelige vilje til å innta et moralsk standpunkt og ikke å være bange for å nevne tingen ved dens rette navn, ikke å være bange for å påta seg det moralske ansvar som måtte følge dermed.

Til hr. Natvig Pedersen vil jeg gjerne si til slutt: Hva er meningen med F.N. hvis alle medlemsstater skal si: Vi er ivrige medlemmer av F.N., men vi vil ikke påta oss noe som helst ansvar for å gjennomføre F.N.s hensikter? Hvis den solidaritet som F.N. skulle bygge på, og som Atlanterhavspakten skulle bygge på, kunne medføre konsekvenser - nei da er vi ikke villige til å ta dem - da faller jo F.N. i stykker på en annen måte enn den man tenker seg her. - Jeg tror at utenriksministeren kan gå ut fra at gjennomgående har det syn han har fremholdt, en meget sterk tilslutning i denne komite. Deri ligger ikke at noen ønsker at man skal være med på noe som helst forhastet skritt, men man mener at Regjeringen må vite at den har vår tilslutning når den instruerer den norske delegasjon i F.N. etter de linjer som utenriksministeren her har pekt på. Hvis ingen av medlemsstatene i F.N. ønsker å gjøre det, eller har den tillit til seg selv og til F.N.s formål at de *tør* gjøre det, da har F.N. satt seg ut av funksjon, og det vil man i Amerika være klar over. Og uten De Forente Stater kan F.N. ikke eksistere, ikke i noen henseende. De Forente Stater betaler i dag 40 % av alle utgifter ved F.N. på det ordinære budsjett; Russland betaler ikke en gang 10 til tross for at Russland skryter av all den fremgang det har hatt, men det protesterer hver gang det er tale om å betale mer. Amerika betaler

65 % av alle de bidrag som er garantert til gjenoppbyggingen av Korea, til flyktninger og til alt mulig annet. Tror man ikke at den amerikanske opinion kjenner alle disse ting? England betaler forsvinnende i forhold til det. Jeg sier ikke at det er urettferdig, men det er et faktisk forhold som alle er på det rene med. Og fordi Amerika har hatt denne begeistring - mange ganger ukritiske begeistring - for F.N. og F.N.s idé, vil tilbakeslaget bli så kraftig hvis de her mener at selve ideen blir forrådt eller at statene ikke vover å slutte opp om den. Jeg mener vi plikter å huske på det, derfor gir jeg utenriksministeren min tilslutning.

Selvik: Jeg forstår det ikke slik at vi i dag skal fastlegge i prinsippet instruksene til FN-delegasjonen hvis dette forsøk på å få istand våpenhvile ikke lykkes. Vi skal avvente begivenhetenes gang, det kan jo tenkes muligheter som kan endre situasjonen. Men i alle tilfeller må vi gjøre oss opp en mening om hvorledes vi skal handle hvis det nå mislykkes, og jeg kan ikke forstå at vi kan komme fra det på en anstendig vis ved ikke i en eller annen form å stemple China som angriper. Å gå blankt imot Amerika på det punkt vil være å tilføye Amerika et politisk og moralsk nederlag som vel vi minst av alle er interessert i å få tilføyd vår mektigste allierte. Det er viktig å bevare og å gjenopprette freden i Asia, men det er grenser for hvilken pris en kan betale. En kan få freden på Chinas vilkår, det er greit nok, men jeg for min del vil ikke være med på å betale en så høy pris at Atlanterhavspakten bryter sammen og at samholdet mellom Atlanterhavsmaktene blir undergravet. Nettopp det er for oss et meget vesentlig punkt.

Når man taler om den amerikanske opinion og synes den er ubehagelig og skaper vanskeligheter, så skal man også forsøke å forstå den. Det er ikke bare det at Amerika har båret byrdene ved denne FN-aksjonen i Korea, - de kan vel også ha andre grunner for seg. De tviler på om vi på denne side av Atlanteren mener det alvorlig med våre forpliktelser innen Atlanterhavs-samarbeidet, om vi går sterkt nok og kraftig nok inn for å sette vårt forsvar i stand. Vi mener kanskje å ha gjort det vi plikter å gjøre, men vi skal forstå om det reiser seg tvil på den andre siden av Atlanterhavet og om denne tvilen kommer til uttrykk i nokså sterke og temperamentsfulle ordelag. Når det snakkes om at vi må ta hensyn til den amerikanske opinionen, er vel *dette* et spørsmål som vi burde ta opp til alvorlig overveielse, hvorledes vi skal overbevise Amerika om at vi mener det alvorlig, at vi vil ta vår del av de felles løft, og frem for alt at det ikke må herske noen tvil om at vi vil forsvare oss. Jeg vil ikke unnlate å nevne det i denne forbindelse.

Det er klart at når det er spørsmål om å velge mellom det engelske og det amerikanske synet, må våre egne interesser være det som veier tyngst for oss, men vi skal ikke være blinde for at det engelske standpunkt i denne sak i høy grad er påvirket av at de skal forsøke å holde sammen et imperium hvor en del av medlemmene ikke står så sterkt og ikke riktig vet *hvor* de står heller når det kommer til stykket.

Natvig Pedersen: Jeg vil bare si til hr. Hambro at jeg er fullt klar over De Forente Staters betydning for F.N., og derfor nevnte jeg at hvis dette skal oppfattes

som Amerikas vilkår for fortsatt samvirke og samarbeid i F.N., står vi i en tvangssituasjon, og da spiller kanskje det hensynet en sådan rolle at det ikke blir spørsmål om klokt eller ikke klokt; vi kan bli nødt til å akseptere det synspunktet av hensyn til Amerikas betydning for F.N. Men da kan vi også komme til å akseptere nokså meget fra den side - da kan vi måtte akseptere det at det er Amerika som faktisk overtar ledelsen i F.N., og at vi må følge med. Den konsekvensen bør vi i all fall ha klart for oss.

Når man ellers nevner våre forpliktelser i denne konflikten her, så kan det argument også teoretisk reises, som hr. Hambro gjorde det her. Men jeg er ikke sikker på om Norge kanskje ville ha gitt sin tilslutning til den aksjon dersom det vilkåret var knyttet til at hver enkelt som stemte for denne aksjon, skulle delta på like fot. Jeg tror at vi ville nødvendigvis ha måttet resonnerer noe annerledes overfor problemet da, og kunne ha måttet si at Norge - og de fleste europeiske land - er ikke i den situasjon at de kan stille militære krefter til F.N.s disposisjon for å avgjøre dette spørsmålet på den måte. Jeg tror man hadde måttet erkjenne det faktiske forholdet, og det er en konsekvens som jeg mener også kan melde seg. Jeg har vanskelig for å tro at bare den moralske støtte som ligger i at vi uttaler ordet «angriper» likeoverfor China er tilstrekkelig i denne situasjon.

Formannen: Flere talere har ikke tegnet seg, og jeg gir da ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Lange: - Jeg sa i min redegjørelse at vi ikke hadde noen reaksjon fra nederlandsk side. Jeg er siden gjort oppmerksom på at det er kommet en som jeg ikke hadde sett, og som går ut på at den nederlandske regjering allerede den 3. januar hadde sagt fra til sin representasjon i New York at den hollandske regjering var villig til å gå med på å stemple China som angriper, og likeledes å anvende økonomiske sanksjoner, men ikke militære. Derimot fant den hollandske regjering ikke at man burde avbryte den diplomatiske forbindelse med China når det bare var et fåtall av land som hadde opprettet slik forbindelse, og det kunne være nyttig å opprettholde den. Denne instruks var blitt bekreftet etter at den hollandske regjering hadde mottatt det amerikanske memorandum av 4 d.m.

Hvor det gjelder den svenske holdning, kom det telefonbeskjed i går om forhandlingene i den svenske utenriksnemnd mandag ettermiddag. Den alminnelige mening skal ha vært at Sverige ikke kunne gå med på hverken å stemple China som angriper eller å gå til økonomiske sanksjoner overfor China. Det var dog visstnok meningen at Sverige ikke burde stemme mot et slikt forslag, men heller avholde seg fra å stemme. Enkelte medlemmer av utenriksnemnden hadde dog ment at Sverige burde være med på å stemple China som angriper, men altså ikke å delta i sanksjoner.

Hvor det gjelder det norske standpunkt har jeg forstått det slik her at det er enighet om det første skritt, at vår delegasjon i morgen skal stemme for at det blir gjort enda et forsøk på å finne en fredelig løsning gjennom våpenhvile som det første skritt og videre forhandlinger etter det. Det er overhodet ingen meningsnyanse

om at det skal være det første skritt. Hva deretter skal følge, er det en viss meningsnyanse om. Jeg sa i min utredning at jeg trodde vi skulle være varsomme med utad å låse fast bestemte standpunkter før forslagene forelå fullt utformet, og også før vi ser det endelige resultat av de drøftelser av dette spørsmål som foregår på samveldekonferansen. Derfor tror jeg ikke at vi i ettermiddag skal si mer til vår delegasjon enn at vi overveier fremdeles det amerikanske forslaget, vi har ikke avvist det, vi har heller ikke bundet oss for det, men vi ønsker å se resultatet av drøftelsene på samveldekonferansen, fordi et hovedhensyn i denne situasjon må være at alt som kan gjøres, må bli gjort for å bevare samholdet og samarbeidet mellom demokratiene. - Når det er spørsmål om i hvilken grad man skal la hensynet til forholdet mellom China og Russland spille inn for det eventuelle standpunkt, er jeg ikke uenig med hr. Hambro deri at naturligvis, hvis en skulle risikere en dyptgående splittelse innenfor den demokratiske leir på det spørsmålet, er det en høy pris å betale for den lille sjanse som kan være til at et spill fra demokratisk side kunne skyte en bresje mellom de to. Når jeg tror det er all mulig grunn til å avvente resultatet av samveldekonferansen, er det fordi at ved siden av samholdet mellom demokratiene er det et annet meget vesentlig hensyn her. forholdet til de asiatiske medlemsland hvis ledere er samlet på Samveldekonferansen i London, og jeg gjentar det jeg sa i min redegjørelse, at det ville svekke i vesentlig grad også F.N.s videre aksjoner i forsøket på å finne frem til en løsning i denne sak, hvis de senere skritt ble tatt uten at noen av de asiatiske land var med på det. Det er et hensyn som er meget viktig, hvis man skulle komme i den situasjon, hvilket jeg ikke tror det er noen nødvendighet for. Skulle man måtte velge mellom det hensynet og hensynet til samholdet mellom demokratiene, så er samholdet mellom demokratiene det viktigste, men jeg tror slett ikke det er noen nødvendighet å komme i det dilemma. Så lenge det fins muligheter for å bevare fronten inklusive de asiatiske land, skal vi bidra til å bevare en slik samlet front.

Formannen: Burde det ikke tas med i instruksen til delegasjonen at Norge legger overordentlig stor vekt på at man her søker å nå frem til en felles linje?

Utenriksminister Lange: Jo, jeg sa det allerede, og jeg vil også si at før det blir gitt en definitiv instruks om det neste skritt og om et bestemt standpunkt til det amerikanske forslaget, vil Regjeringen, så sant det overhodet er mulig, rådføre seg med denne komite. Om hva amerikanerne selv legger i sitt forslag, kan jeg ikke opplyse i øyeblikket mer enn det som fremgår av den siste meldingen vi har fra vår ambassade i Washington, hvor det er referert et kort møte i State Department den 8de hvor det påny ble fremholdt at den langsomme utvikling i F.N. kan føre til en definitiv svingning i retning av isolasjonismen i De Forente Stater. Den offentlige mening kan komme til å eksplodere hvis de Forente Nasjoner fortsetter uten å gjøre noen ting. Jeg tror ikke det ligger noe ultimatum i det fra amerikansk side, men det ligger i den vurdering hos den amerikanske regjering at den offentlige mening i Amerika er ytterst labil, og det er altså et moment de må ta hensyn til. En slik svingning ville være en katastrofe for den demokratiske verden, og når vi er med på

en linje som i virkeligheten går ut på å vinne tid for å få sveiset fronten så bred og så solid som mulig, må vi stadig ha in mente at det er en grense for hvor megen tid vi kan tillate oss å bruke på det.

Utheim: Jeg har forstått det så at Sikkerhetsrådet er nå sjaltet ut av hele dette.

Utenriksminister Lange: Ja, Sikkerhetsrådet er jo lammet gjennom Sovjetsamveldets veto mot 6-makts-resolusjonen den 30. november og i samsvar med det vedtak som Generalforsamlingen gjorde med 52 stemmer i høst, er saken nå overført til Generalforsamlingen som igjen har overført den til den politiske komite. Men før endelige beslutninger blir fattet, må den politiske komite forelegge sine standpunkter for plenarforsamlingen som så vil tre sammen, da sannsynligvis sammensatt av de samme mennesker som sitter i den politiske komite.

Utheim: Vår tid i Sikkerhetsrådet er, så vidt jeg vet, utløpet.

Utenriksminister Lange: Ja.

Utheim: Hvem er vår representant i den politiske komite?

Utenriksminister Lange: Arne Sunde er vår representant i den politiske komite.

Hambro: Får jeg lov å spørre utenriksministeren: Dette telegrammet som sto for noen dager siden, om at India hadde besluttet å stille 3 divisjoner til disposisjon for A-paktlandene - er det noe riktig i det, eller er det en så eventyrlig gjengivelse som den umiddelbart gir inntrykk av å være?

Utenriksminister Lange: Jeg vet ikke noe mer om det, men jeg tror nok man uten videre kan gå ut fra at det er ren og fri fantasi.

Hambro: Om *ren*, vet jeg ikke.

Formannen: For det første vil jeg gjøre oppmerksom på, som utenriksministeren også gjorde, at hvis situasjonen ligger slik an, kan det nok bli nødvendig å ha møte i utenrikskomiteen på kort varsel; men vi vil jo få en liten indikasjon om hvordan det hele ligger an når vi ser referatet fra møtet i morgen, og vi ser hvor lang frist det blir gitt Peking å svare. Det vil da være en indikasjon om når et slikt møte kan komme til å bli nødvendig, men det kan bli lørdag, og det kan bli søndag. Det var det ene spørsmålet.

Det andre spørsmål er hvordan vi her skal forholde oss overfor pressen. Den er jo svært interessert i dette og ligger veldig på jakt etter å få vite noe. Min erfaring tilsier meg at det er best å si noe, om ikke annet så i hvert fall det at vi har diskutert saken, og at vi tok ikke noe standpunkt, men vi vil fortsette diskusjonen. Bare å si at

vi har ikke noe å si, er ikke tilfredsstillende. Vi kan jo selvsagt, slik som det hele ligger an, meget vanskelig sende ut noe kommunike eller gi noen mer utførlig redegjørelse. Jeg vet ikke om vi eventuelt kunne si at vi var enige om å ville støtte at det blir gjort et nytt forsøk på å få en fredelig løsning, og som nr. 2 at hva som da eventuelt videre skal skje, har vi ikke tatt noe standpunkt til.

Utenriksminister Lange: Jeg tror at det vil være å foretrekke at man nøyer seg med å si at man har tatt standpunkt til det første og ikke nevne noe om det andre.

Formannen: Det unngår man ikke, for det er det som er det store spørsmål. Men da må jeg på den annen side si at da må det også være forutsetningen at ingen aviser får noen meddelelse utover dette til å gjøre noen kannestøperier på.

Hambro: Jeg synes det er nokså lite tilfredsstillende å gi ut som et kommunike denne ene magre ting at man vil være med på å gjøre et fredsforsøk. Hvis man innskrenker seg til det, vil det virke i Amerika nøyaktig slik som vi ikke ønsker det skal virke. Jeg synes man burde kombinere det med noen ord om den velvillige interesse, eller hva man vil kalle det, hvormed man ser på henvendelsen fra Amerika - eller noe sådant, som emballerer det, så man ikke skaper det inntrykk overfor den meget nervøse stemning derborte at her er man bare med på å fortsette en ustanselig utskyvning av det hele. Vår stilling er ømfientlig også der borte, og jeg tror vi skal være forsiktig med å sende ut en slik ting alene. Da heller en rund notis som ikke sier noe om det.

Lavik: Eg ynskjer å stø opp under dei tankar som hr. Hambro no heldt fram. Dersom vi seier berre at vi vil vera med på ei fredeleg løysing og ikkje noko meir, kan det bli mistydd, og eg meiner det mest varsame er å ta det på den måten som hr. Hambro nemnde. Dersom vi seier noko om dette fyrste, så synest eg at vi blir nøydde til å seia nokre varsame ord om nr. 2 også, og nr. 2 meiner eg her i dette møtet har fått ein nokså sterk stønad.

Smitt Ingebretsen: Kan man ikke bare si ganske enkelt at utenrikskomiteen i dag begynte på behandlingen av det spørsmålet som det amerikanske memorandumet reiser, og at man foreløpig kan gå ut fra at den norske delegasjon i morgen støtter forslaget om å gjøre et nytt forsøk på en fredelig løsning, og at forhandlingene vil fortsette i utenrikskomiteen en av de nærmeste dager. Da har man hverken sagt for meget eller for lite etter min mening, og man har heller ikke gitt anledning til å mistyde at det bare blir nevnt at man i morgen vil støtte et forslag på en fredelig løsning.

Hambro: Jeg mener man kan overlate til formannen under konferanse med utenriksministeren å gi en uttalelse på grunnlag av det som er sagt her nå.

Utheim: Jeg vil støtte den tanke som er fremholdt av hr. Hambro.

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

Møte onsdag den 10. januar 1951 kl. 13.30

Formannen: Ja, vi får finne en løsning på det.

Møtet hevet kl. 15.50.